

određivanja prve verzije neke skladbe, na primjeru nekoliko verzija plesa *lambada* u izvođenju Roma na Kosovu, dok se U. Hemetek bavi različitim verzijama romske pjesme *Gelem, gelem*. Cjelinu nastavljaju tekst o orijentalizmima u hrvatskoj vokalnoj lirici dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća (K. Kos) te prilog o glazbenicima koji su u prvoj polovici stoljeća otišli iz Hrvatske u Palestinu, odnosno Izrael (D. Mihalek). Slijedi članak o promjenama glazbene tradicije u današnjoj Mađarskoj (L. Tari) te o jednom neotradicijskom austrijskom kvintetu koji povezuje folklor i šlagere (M. Weber). Tekstovi dvoje poljskih autora govore o glazbenoj bilingvalnosti, na primjeru Poljaka koji su živjeli u Bosni (P. Dahlig), te o sukobu ideologija među ansamblima mladih koji u Poljskoj na različite načine pokušavaju očuvati tradiciju (A. Czekanowska). U potonjem je tekstu riječ i o političkoj manipulaciji tradicijom te zlorabi folkloru u predizbornim kampanjama. Ova, zaključna cjelina pokazuje različitost interesnih područja suvremenih etnomuzikologa, ali i različitost polazišta (pojedinačne pjesme, ansambli, ideologije) te metodologiju istraživanja.

Završni dio zbornika čine biografija i bibliografija Jerka Bezića te pregled njegove glazbeno-folklorne građe i druge dokumentacije koja se nalazi u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Zbornik ispunjava nekoliko funkcija: obavještava o radu zaslužnog hrvatskog etnomuzikologa, pruža uvid u rezultate njegova rada te donosi presjek suvremenog bavljenja glazbama, glazbenim procesima i glazbenim kontekstima. Kod ovakvih se zbornika ne može očekivati da će svi (čitatelji) čitati sve, ali mnogi proučavatelji glazbe u njemu će naći zanimljive uvide.

Dina PUHOVSKI

... und sie singen noch immer, Musik der burgenländischen Kroaten = ... još si svenek jaču, Muzika Gradišćanskih Hrvatov, hrsg. von Ursula Hemetek, Hrvatski kulturni i dokumentarni centar = Kroatiches Kultur- und Dokumentationszentrum, Željezno/Eisenstadt 1998., 318 str.

Djelo koje prikazujemo prva je knjiga do sada koja je u cijelosti posvećena samo glazbenoj kulturi Hrvata iz austrijske pokrajine Burgenland (Gradišće).

U svom uvodnom radu "Manjine i tradicijska glazba: Etnička glazba kao nositelj identiteta?" urednica knjige Ursula Hemetek povezuje iskustva svojih vlastitih istraživanja s rezultatima Alice i Oskára Elscheka, M. P. Baumanna i drugih europskih etnomuzikologa. Iz vrlo široko i interdisciplinarno zahvaćene tematike spominjem autoričinu osnovnu podjelu oblika gradišćanskohrvatskih popijevaka: a) regionalne, b) iz regionalnih

dalje razvijene opće gradišćanskohrvatske popijevke i c) gradišćanskohrvatske narodnjačke (*polunarodne, volkstümliche popijevke*) i šlageri (s hrvatskim tekstovima). Zaključno autorica upozorava da je — kako u etnomuzikologiji tako i u istraživanju manjina, pa i u politici — opasno i nedopustivo glazbene pojave odrediti samo prema njihovim etničkim sastavnicama.

"Svjetovnu vokalnu glazbu Gradišćanskih Hrvata" predstavlja i obrazlaže Jelka Zeichmann-Kocsis. Služi se objavljenom građom poznatih zapisivača, gradivom koje je višegodišnjim radom sama prikupila te vrlo vrijednim, a dosad gotovo nepoznatim starijim gradivom iz pedesetih i šezdesetih godina, što ga je prikupio Štefan Kocsis (1930.-), gradišćanskohrvatski glazbenik i skladatelj. Ovdje nije moguće navesti svu raznoliku tematiku ovoga rada, u kojemu autorica uz očigledan oprez izlaže i gradišćanskohrvatska obilježja u oblikovanju melodike, ritma i u načinima izvođenja vokalne glazbe. Pišući o spontanom i o usmjerenom, stručno vođenom i organiziranom pjevanju, autorica je

utvrdila da se u repertoaru spontanog pjevanja nalaze pretežno nove, prihvaćene popularnozabavne pjesme, dok starih tradicijskih ima malo.

"Tamburice u Gradišću" vrlo je sustavno prikazao Wolfgang Kuzmits. Uz povijesni razvoj tambure donosi detaljan opis samoga glazbala i njegovih tipova, sustave ugodbe te daje uvid u današnju situaciju i tabelarni prikaz sadašnjih 28 tamburaških skupina (ime skupine, voditelja, broj i sastav svirača). Ono što Kuzmitsov članak posebno odlikuje jest širina problematike i mnoštvo pitanja u vezi s tamburaškom svirkom gradišćanskih Hrvata, pitanja koja autor obrađuje uz primjenu rezultata novije austrijske etnomuzikologije i nekih međunarodno poznatih etnomuzikologa. Tako je autor ispitivao i intenzivnost gradišćanskohrvatske identifikacije u tamburaškoj glazbi. Utvrdio je tri kategorije: jaku, srednju i slabašnu identifikaciju. U jakoj su mlađi izvođači i slušatelji do 40 godina starosti. Njihov repertoar tvore narodske pjesme (*volkstümliche*) i šlageri. Kao primjere Kuzmits navodi pjesme zabavne glazbe iz Republike Hrvatske i to Runjićevu *Skalinadu* i Škorinu *Ne dirajte mi ravnicu*. One nisu ušle samo u službeni repertoar tamburaških skupina nego ih te skupine vrlo rado izvode i za svojih spontanijih zajedničkih druženja. Publika vrlo rado sluša te pjesme i smatra ih "svojinom" gradišćanskih Hrvata.

"Plesove i plesne običaje gradišćanskih Hrvata" prikazala je Helga Machtinger, ponajviše na temelju gradiva iz hrvatskoga sela Trajštofa i djelovanja gradišćanskohrvatskog folklornog ansambla *Kolo Slavuj*.

"Puhačka glazba Hrvata u Gradišću" naslov je rada Heinricha Zwittkovitsa. Sustavno je izložio razvoj puhačkih glazbi i objavio mnogo podataka iz više od stogodišnjeg postojanja, života i rada puhačkih glazbi gradišćanskih Hrvata.

Poglavlje "Pop- i rock-glazba gradišćanskih Hrvata", uz podnaslov "Razmatranje jednog insajdera", napisao je Joško Vlasich. Iz autorova je teksta vidljivo da je svoju glazbeničku djelatnost započeo kao član tamburaškog društva *Slavuj* iz Velikog Borištofa. Kao svirač na različitim instrumentima bio je od 1969. do 1979. član pop-skupine *The Brew*. Potom uz većinu članova te skupine od 1980. vrlo aktivno sudjeluje u novoj rock-skupini *Bruji*, u kojoj se posvećuje pjevanju i vođenju konferansi na nastupima s dvojezičnim, hrvatskim i njemačkim programom. Glazbenim djelovanjem u stilu rock-glazbe, njegovim protestnim, oštrim karakterom *Bruji* su vrlo uspješno reagirali na probleme hrvatske manjine u Gradišću.

Najopširnije je poglavlje prilog Stefana Kocsisa "O sakralnoj glazbi gradišćanskih Hrvata u prošlosti i sadašnjosti". Rezultat je višegodišnjega autorova prikupljanja gradiva, vlastitog melografitiranja i proučavanja literature. Potanje su obrađene katoličke crkvene pjesme 18. stoljeća i njihovi melodijski obrasci kao i rukopisni zapisi iz 19. stoljeća, zatim objavljeni napjevi u 20. stoljeću te sakralne kompozicije S. Kocsisa. Kocsisev je prilog toliko opsežan da bi zavrijedio poseban osvrt. Ovdje ću se zadržati samo na metroritamskoj problematici u zapisima iz ostavštine Grge Gusića (1821.-1984.). Kocsis s pravom kudi transkripciju metroritamske strukture napjeva pjesme svetom Sebastijanu i Fabijanu. Radi se zapravo o nejednakim jedinicama mjere koje danas — za razliku od G. Gusića u 19. stoljeću i V. Žganca početkom 20. stoljeća — *možemo jasno zabilježiti* (vidi priloženi notni primjer) i ovdje upozoriti da se isti metroritamski obrazac javlja i u gradišćanskih Hrvata i u onih u Međimurju.

Oprema je knjige veoma bogata. Kocsisev je prilog npr. opremljen sa 77 slika od kojih se fotografije iz publikacija i rukopisa većim dijelom odnose na notne zapise. Uz svesrdnu pohvalu ovoj izvrsnoj knjizi, moram ipak dvama primjerima upozoriti i na pojedine nepotrebne greške. Tako na str. 86 nalazimo zemljopisnu kartu koja bi trebala predstavljati regije u bivšoj Jugoslaviji, a prikazuje "republike" i "autonomne oblasti" (*Bundesländer*), tako da čitatelj ne može naći stvarne regije — Slavoniju, Dalmaciju, središnju Hrvatsku i Bačku — o kojima se govori na toj stranici. Na str. 87 navodi se Kuhačeva studija "Beschreibung und Geschichte der Volksmusikinstrumente der südlichen Slaven" (aus 4 Bänden). Pod takvim je naslovom, tj. "Opis i povijest narodnih glazbala južnih Slavena" netočno navodi J. Andrić pod natuknicom "Tamburaška muzika" u 3. sv. *Muzičke enciklopedije* (Zagreb 1977). Kuhačeva studija "Prilog za povjest glasbe južnoslovenske; Kulturno-historijska studija", naime, sadrži "... opis i povjest... glazbala... koja južnim Slovcnom... rabe". Međutim, upravo citirani izvadak iz Kuhačeva teksta nije naslov te studije, koja je u nastavcima od 1877. do 1882. izlazila u *Radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* (knj. 38, 39, 41, 45, 50, 62 i 63). Nije, dakle, bila objavljena u 4 sveska, kao što je to velika Kuhačeva zbirka *Južnoslovenske narodne piovke* (Zagreb 1878.-1881.).

Jerko BEZIĆ

A Magyar Népzene Tára, 10: Népdaltípusok 5 = Corpus Musicae Popularis Hungaricae, 10: Types of Folksongs 5, sz. Katalin Paksa, Balassi Kiadó, Budapest 1997., 1208 str.

Iako nije uvriježeno prikazivati knjige koje su objavljene prije više godina, nekoliko je razloga da ovaj put učinimo iznimku. Imajući na umu povijest znanstvene misli o narodnoj glazbi, posebice onu europsku, može se kazati kako se radi o fundamentalnom djelu nacionalne etnomuzikologije — u ovoj slučaju mađarske. Radi se, usto, i o vrijednom djelu komparativne muzikologije, kojoj su među najvažnijim predstavnicima bila upravo dvo-

jica mađarskih znanstvenika — Bartók i Kodály, koji su i utemeljili seriju *Corpus Musicae Popularis Hungaricae*. Od njezinih dosad objavljenih deset opsežnih svezaka u nas je bio prikazan samo jedan (Žgančev prikaz petog sveska u *Narodnoj umjetnosti* 5-6, 1967-1968). U Hrvatskoj sličan, pa makar i daleko manje ambiciozan poduhvat izdavanja cjelokupne hrvatske narodne glazbe nikada nije ostvaren. Šteta je što ga prije nekoliko desetljeća nisu ostvarili muzikološki i komparativno usmjereni etnomuzikolozi, jer je — imajući na umu teorije, metode, pristupe, teme i interese najvećega dijela današnjih etnomuzikologa — za započinjanje projekta koncipiranog poput ovog mađarskog u